

poslania vyžaduje poslušnosť aj v prípade svojej najopovážlivejšej túžby. Napríklad jej učebný kurz vraj už nestojí tristo dolárov v hodnotných trhových bankovkách, ale (doslova!) píše: „Keď mi Boh prikázal určiť cenu za moje vyučovanie o kresťansko-vedeckom liečení duše, zvláštna prozreteľnosť ma viedla k tomu, aby som prijala tento poplatok.“ Za svoju knihu (ktorej autorské práva si neúprosne nárokuje) nevďačí svojmu vlastnému pozemskému rozumu, ale Božiemu vnuknutiu. „Nikdy by som sa neodvážila tvrdiť, že som to dielo napísala ja.“ Protest voči jej osobe odteraz logicky znamená vzburu proti „Božiemu princípu“, ktorý si ju vyvolil. Týmto nárastom moci sa z večera do rána nesmierne zvýši vplyv jej osobnosti: teraz môže obrovsky stúpnuť jej autorita. Opojená novým pocitom svojho poslania opája svojich poslucháčov čoraz ohnivejšie. Pretože verí sama v seba ako v zázrak, veria jej aj ostatní: o necelé desaťročie budú načúvať jej vôli státisíce ľudí.

Posledná kríza

Každé náboženské hnutie sa rodí z kríz a tlakov, jeho príchod na svet vždy sprevádza horúčkovitá búrlivá atmosféra. Tvorivé hodiny prvotného utvárania viery prinášajú aj Mary Bakerovej nebezpečné, dokonca životunebezpečné nervové otrasy. Fantastický obrat od ničoho k všemohúcnosti sa totiž uskutočnil príliš rýchlo – ešte včera beznádejná, chorľavá žobráčka milodarov, hnaná z jednej manzardky do druhej, sa zrazu ocitá v ohnisku repiateho obdivu ako nositeľka zdravia, ba až svätica. Otraseaná, zmätená a s rozpalenými nervami zakúsi Mary Bakerová zvláštny jav, o ktorom vedia rozprávať všetci nervoví lekári a psychológovia, že pacienti pri každom psychickom liečení spočiatku prenášajú vlastný nepokoj, neurózy a psychózy na lekára a on musí vynaložiť krajnú opačne pôsobiacu silu, aby ho duševne nezaplavila cudzia hystéria. Tento náhly nával vzrušenia Mary Bakerovú takmer zničí. Prekvapená, priam vydesená príliš veľkým, príliš búrlivým úspechom nedokáže čeliť vysokým nárokom na svoje nervy. Preto

žiada chvíľku oddychu, okamih ponorenia sa do seba. Naliehavo zaprisaháva svojich študentov, aby zľavili zo svojich ustavičných vyznaní, prosieb a otázok, vraj už neznesie tú skľučujúcu blízkosť, to zúfalé upínanie sa k nej. Nech sa ňou majú zľutovanie, úpenlivo ich prosí, inak ju to zničí: „Tí, čo sa na mňa mentálne upínajú, sú mojimi vrahmi.“ Lenže duchovné nadšenie, ktoré vyvolala, už nejde zastaviť. Žiaci sa k nej prisajú horúčkovitými, pálcivými ústami a vysávajú jej silu z tela. Márne sa bráni, raz pred ich nečakanou, nezvyčajnou láskou dokonca z Lynnu utečie, „vyhnaná do divočiny“ a zo svojho útočiska napíše: „Ak sa budú moji žiaci ďalej na mňa upínať a prosiť ma o pomoc, nakoniec sa budem musieť sama chrániť, a to tak, že sa v duchovnom zmysle od nich úplne oddelím mostom, ktorý nebudú môcť prekenuť.“ Ako keď na smrť vyhladnutému človeku nečakane ponúknu jedlo a on ho zhnusene vyvráti, namiesto aby hltavo jedol, lebo jeho žalúdok je pridlým strádaním podráždený a neschopný prijímať potravu, tak odpovedá na nečakaný obdiv aj cit, po desaťročia zvyknutý na samotu: v prvej chvíli zúfalým zdesením, krčovitým odmietaním. Sama ešte nestihla pochopiť zázrak svojho pôsobenia a už aj žiadajú zázraky od nej. Sama sa ešte necíti celkom zdravá a už aj chcú, aby bola sväticou a pomáhala liečiť všetky choroby. Takýto silný tlak jej nervy nevydržia: horúčkovitým zrakom hľadá na všetky strany niekoho, kto by pomohol jej samej.

K tomu všetkému pristupuje osobná neistota klimakterického veku. Táto žena žila viac ako desaťročie mimo mužského sveta, stále ako vdova či opustená manželka, a Kennedy, prvý mladík, ktorý sa ocitol v jej blízkosti, ju napriek svojej ľahostajnosti zaraz uvrhol do tiesne. A tu sa náhle, prakticky z večera do rána, ocitá v blčiacom kruhu mužov, mladíkov, a všetci ju rozmaznávajú svojou odovzdanosťou, oddanosťou a obdivom. Len čo sa jej šaty zľahka dotknú prahu, všetci na ňu hľadajú s rozochveným srdcom, so žiarivým pohľadom a jej naskakuje husia koža; každé slovo, čo vysloví, považujú za pravdu, každé jej želanie za rozkaz. Ale týka sa – túto otázku si kladie asi len v podvedomí –, týka sa jej toto mužské zbožňovanie len ako duchovnej vodkyne, netýka

sa jej rovnako aj ako ženy z mäsa a kostí? Neriešiteľný konflikt pre jej prísnu puritánsku povahu, ktorá si celé desaťročia zamlčovala telesné túžby! Zdá sa, že krv tejto päťdesiatničky, rozbušená Kennedym, sa ešte neupokojila: jej vzťah k študentom je v každom prípade skrz-naskrz nevyvážený; jej správanie osciluje medzi chladom a vrelosťou, kolíše v ustavičných výkyvoch medzi dôverným kamarátstvom a tvrdo odmietavou panovačnosťou. Nič v sexuálnom živote Mary Bakerovej sa nedialo priamočiaro: ľahostajnosť, ba takmer by sa dalo povedať odpor k vlastnému dieťaťu a večne sa opakujúci pokus vyvážiť chýbajúci materinský cit sobášom s mladšími mužmi alebo ich adopciou robia z jej citového sveta veľkú záhadu. Celý život potrebuje mať okolo seba mladých mužov, ich blízkosť ju upokojuje a znepokojuje zároveň. Táto skrytá porucha sa z týždňa na týždeň čoraz jasnejšie prejavuje v príkazoch reagujúcich na jej tajné želanie, aby sa od nej „odvrátili“. Nakoniec napíše svojmu obľúbenému žiakovi Spoffordovi, jedinému, ktorého nežnejšie ako ostatných volá krstným menom Harry, výbušný a vrcholne zmätený, vo svojej zúfalej obrane nacistu zradný list: „Chcete ma nechať žiť alebo ma chcete zabiť?“ píše nič netušiacemu mužovi. „Len vy ste zavinili moju recidívu a ja sa z tej choroby nikdy nevylicím, ak sa neovládnete a celkom odo mňa neodvrátite svoje myšlienky. Už sa ku mne nevracajte, už nikdy neuverím žiadnemu mužovi.“

„Už nikdy neuverím žiadnemu mužovi,“ píše vydráždená žena Spoffordovi 30. decembra 1876. A už o dvadsaťštyri hodín, 31. decembra, prekvapí toho istého Spofforda ďalší list, v ktorom mu pani Bakerová oznamuje, že zmenila názor. Vraj sa zajtra vydá za jedného zo svojich žiakov, za Asu Gilberta Eddyho. V priebehu dvadsiatich štyroch hodín sa Mary Bakerová vrhá do neuváženeho rozhodnutia: v strachu pred totálnym nervovým zrútením sa zúfalo upne na človeka, prvého, čo je poruke, len aby neupadla do šialenstva, a vymôže si od neho súhlas so sobášom. Pevne sa pripúta k jednému, jedno akému, náhodnému mužovi spomedzi svojich žiakov, veď dovtedy nikto v komunite nepobadal ani najmenší náznak jej špeciálnej náklonnosti k tomuto študentovi

mladšiemu o jedenásť rokov a bývalému obchodníkovi so šijacími strojmi – Asovi Gilbertovi Eddymu, dobráckemu, chorľavému chlapíkovi s jasnými prázdnyimi očami a peknou tvárou, zrejme ani ona sama. Lenže teraz, tesne pred pádom do priepasti, razom k sebe strhne skromného, bezvýznamného muža, ktorého tiež zaráža nepochopiteľná nepredvídateľnosť jej náklonnosti, čo úprimne vysvetľuje rovnako ohromenému Spoffordovi: „Ani ja som to až do včerajšieho večera netušil.“ Je úplne samozrejmé, že študent sa voči takému vyznamenaniu zo strany Božej majsterky nevzoprie. V slepej poddajnosti okamžite prijme jej návrh, ktorým ho poctila, a ešte v ten istý deň prinesie z úradu povolenie na sobáš. A na druhý deň – podľa šialeného tempa možno vytušiť netrpezlivú túžbu Mary Bakerovej znovu sa vydať –, na Nový rok 1877 uzavrie svoje tretie manželstvo; pri obrade utrži pravda drobné zaucho, keď ženích s nevestou jednohlasne uvedú ako svoj vek štyridsať rokov, hoci Eddy má už štyridsaťpäť a Mary Bakerová dokonca päťdesiatšesť. Avšak čo znamená časová postupnosť, čo znamená drobná, márnomyseľná počtárska lož pre ženu, ktorá s veľkorysou márnوترatnosťou počíta s večnosťou a nemennosťou, ktorá pohŕda celou tou našou pozemskou skutočnosťou ako pochabým zmyslovým klamom? Po tretí raz stojí pred oltárom žena, ktorá sobáš vo svojej učebnici teoreticky zavrhla: tentoraz však nové meno, čo v tej hodine získa, nepatrí len jej samotnej, ale aj dejinám. Mary Gloverovú ani Mary Pattersonovú, farmársku dcéru z Virgínie, nikto nepozná ani neuctieva, jej predošlí manželia nezanechali v dejinách stopy. Mary Bakerová-Eddyová však rozšíri svoje nové meno na päť kontinentov tohto sveta a polovicu svojej slávy venuje ako veno bezvýznamnému obchodníkovi so šijacími strojmi Eddymu.

Podobné náhle, nárazové rozhodnutia Mary Bakerovej-Eddyovej v skutočne osudových okamihoch sú pre jej charakter veľmi príznačné. Najdôležitejšie životné rozhodnutia u nej nikdy nevyrastajú z vedomej logickej úvahy, ale zo sopečných výbuchov energie, takpovediac z křčovitých elektrických výbojov nevedomia. Raz geniálne, inokedy zas úplne pochabo vybíja svoju predráždenú

nervovú energiu v takých neočakávaných rozhodnutiach, že jej bdelé Ja za to vôbec nenesie zodpovednosť. Čo je teda prirodzenejšie ako špekulácia, že sa riadi inšpiráciou zhora, že jej nervové výbuchy sú výboje nadpozemských iskier a ona sama je vyvolená prorockých záväzkov? Nepretržite zakúša zázrak, ako jej bolestivú nerozhodnosť osvieti náhly blesk poznania, a to zväčša tým najšťastnejším spôsobom. Svojimi impulzívnymi činmi a improvizáciami takmer vždy triafa do čierneho: jej inštinkt je stokrát bystrejší než intelekt, jej genialita je tisíckrát prenikavejšia než rozum. Ani v tejto rozhodujúcej kríze svojej ženskosti by ani pri najdôkladnejšej predošlej úvahe nenašla terapeuticky múdrejšiu nervovú úľavu, ako keď si bleskovým rozhodnutím sťa výstrelom z pištole zvolila za sprievodcu životom takého nesamostatného a tichého človeka, síce vyprahnutého, ale práve preto spoľahlivého ako pevná palica, o ktorú sa možno pokojne oprieť. Bez pokojného a upokojujúceho Asu Gilberta Eddyho, bez jeho bezpečného krytia chrbta by búrky kritických rokov pravdepodobne neprežila.

Ďalšie roky Kresťanskej vedy budú totiž kritické. V jednom okamihu sa dokonca zdá, že práčne vytvorená komunita sa ide rozpadnúť, že veža viery sa ide zrútiť uprostred stavebných prác. Spofford, najvernejší z verných, spolupracovník na *Vede a zdraví*, vo svojej zranenej pýche po sobáši Mary Bakerovej opúšťa kruh pobožných a podobne ako Kennedy si otvorí v Lynne vlastný kšeft s Kresťanskou vedou. Samozrejme, majsterka – jej panovačná povaha neznáša žiadnych odpadlíkov – ho zasype zlostnými kliatbami, hodí mu na krk súdne procesy. Voči nemu, presne ako voči Kennedymu, ako posadnutá vznesie obvinenie, že uskutočňuje škodlivý telepatický vplyv na dialku, že svojím M. a M., teda „zákerným animálnym magnetizmom“, otravuje zdravie nevinných a nič netušiacich ľudí. Na svojich zradných žiakov Mary Bakerová hucká psov nenávisťi najviac, lebo ako všetci zakladatelia cirkvi vie – len si spomeňme na Lutherovu nenávisť k „svinskému“ Zwinglimu, na upálenie Serveta Kalvínom pre jednu jedinú názorovú nezhodu v teológii –, že v prvej hodine výstavby cirkvi otrasia celou budovou každá schizma, každá odchýlka od jej ná-

uky. Lenže hocijaká historická podráždenosť prvých cirkevných koncilov pôsobí ešte dobráckym dojmom v porovnaní s besnotou a so zúrivým fanatickým prenasledovaním Mary Bakerovej-Eddyovej, tejto neskonale bezuzdnej ženy. Vo svojej oduševnenosti navždy nepredstihnuteľná a nevypočítateľná, v pocitoch večne prepriata žena sa nezastaví ani pred smiešnymi nezmyslami, pokiaľ sa chystá zničiť svojho súpera. Prihodiť sa niečo neuveriteľné, absurdita, aká za posledných sto rokov nemá v Amerike obdobu: moderný súd sa zapodieva regulárnym čarodejnickým procesom. Duševný diktát Mary Bakerovej totiž natolko umŕtvi rozum jej stúpencov, že 14. mája 1878, ku koncu devätnásteho storočia, podá jedna zo žiačok, ktorá svojej majsterke načisto prepadla a žije jej nenávisťou – scientistka slečna Lucretia Brownová – verejnú žalobu na Daniela H. Spofforda, že za posledný rok jej „svojou mocou a svojím umením spôsobil nespravodlivým a zlomyseľným spôsobom a s úmyslom škodiť veľké utrpenie na tele a na duši, silné bolesti chrbtice a nervov a dočasnú choromyselnosť“. Hoci existujú dôkazy o tom, že Spofford milúpodarenú slečnu Lucretiu nikdy v živote nevidel, nehovoril s ňou ani ju nevyšetril, a teda mohlo ísť len o stredoveký čarodejnický klam telepatického urieknutia, predsa len sa tento najkurióznejší proces novoveku dostáva až pred súd. Sudca prirodzene vyhlási, že v kabalistických veciach nie je kompetentný a bosorácku žalobu so smiechom zmetie zo stola. Po tejto katastrofálnej blamáži ľudia očakávali, že atmosféra v Lynne zamorená „mentálnymi“ teologickými škriepkami sa vyjasní bezhraničnou veselosťou. Lenže Mary Bakerovej-Eddyovej chýba akýkoľvek zmysel pre smiešnosť, ona berie smrteľne vážne svoju vieru aj nenávisť. Nevzdáva sa, Spofforda aj Kennedyho musí zničiť. Nečakane zatknú jej muža a ďalšieho obľúbeného žiaka Arensa (na ktorého, mimochodom, neskôr takisto podá žalobu) a vznesú proti nim obvinenie, že navádzali dvoch nezamestnaných spáchať atentát na Spofforda. Táto temná záležitosť sa nikdy celkom neobjasní: samotný fakt súdnej žaloby pre pokus o vraždu bezprostredne po čarodejníckom procese v každom prípade dokazuje, do akého smrteľného

zatrpknutia sa tieto cirkevné spory vystupňovali. Jedna žaloba strieda druhú, Mary Bakerová-Eddyová chodí každý mesiac na súd s novým prípadom. Nakoniec sa usmieva už aj sudca, keď vysušená sivovlasá žena vzrušene, so zovretými perami predkladá novú sťažnosť: raz jej niektorý žiak nechce zaplatiť zvyšné doláre a percentá, inokedy sklamaný študent žiada naspäť školné alebo jej niekto „odcudzil“ nejakú poučku. Dnes vyhlási niektorá žiačka, že ju učili samé nezmysly, a žiada odškodné, zajtra zasa žaluje Mary Bakerová nejakého vierolomného scientistu, aby zložil „iniciáciu“, skrátka: v obmedzených pomeroch malomestského sveta sa mohutná citová energia tohto démona duševnej sily kúskuje smiešnymi ťahanicami o peniaze a žabomyšími vojnami. Začína hroziť, že jedno z najpozoruhodnejších duchovných predstavení novoveku sa zvrhne na primitívnu šarlatánsku frašku.

Konečne to vycítia aj žiaci. Šípia smiešnosť v bosoráckych obvineniach, v patologickej „démonofóbii“ svojej vodkyne. V dlho omámených ľuďoch sa postupne prebúdzajú zmysel pre zdravý rozum. Tajne sa spojí osem dovtedy najvernejších prívržencov a uznesú sa, že v rámci Kresťanskej vedy už nebudú uznávať hlúpy nenávisťný blud „zákerného animálneho magnetizmu“. Spoločne konštatujú, že vstúpili do Vedy, lebo sa im javila ako posolstvo objímajúcej Božej dobroty a všadeprítomnosti; a teraz Mary Bakerová do vesmíru dodatočne pričlenila k Bohu aj diabla – tak ako každé náboženstvo. A smiešneho diabla „zákerného animálneho magnetizmu“, stelesneného takými biednymi postavami ako Spofford a Kennedy, odmietajú v posvätnom Božom svete uznať. Týchto osem veteránov Vedy uverejní 21. októbra nasledujúce vyhlásenie:

„My dolupodpísaní uznávame a vážime si porozumenie pravdy, k čomu nám

dopomohla naša učiteľka, pani Mary Bakerová-Gloverová-Eddyová, ale Božia inteligencia nás priviedla k poľutovaniahodnému poznaniu, že naša vodkyňa sa odklonila z priamej a úzkej cesty (a tá jediná vedie k upevňovaniu Kristových cností), čo sa prejavuje jej častejším rozhorčením, láskou k peniazom a sklonom k pretvárke; preto sa ďalej nemôžeme podvoľovať jej vedeniu.

Z tohto dôvodu bez najmenšej stopy nenávisť, pomsty či malichernej zloby v srdci, iba z pocitu povinnosti k nej, našej veci a nám samým vyhlasujeme, že pokorne vystupujeme zo spolku žiakov a z cirkvi kresťanských vedcov.“

Toto vysvetlenie dopadne na Mary Bakerovú-Eddyovú ako úder pästou. Okamžite beží za každým odpadlíkom a žiada, aby svoje odstúpenie vzal späť. Keďže však všetci ôsmi zostávajú neoblomní ako jeden muž, chce sa aspoň obhájiť pred vlastnou zúrivou pýchou. Šikovne obráti kartu a „prijme majstrovské rozhodnutie“ (ako sa lichotivo píše v jej ružovom životopise): odpadlíkom uprie právo na svojvoľné opustenie komunity a cez celú ulicu vykrikuje na svojich ôsmich bývalých žiakov, ktorí za sebou zabuchli dvere, že im prikazuje opustiť dom. Ibaže takéto drobné víťazstvá jej zaťatosti nič nezmenia na rozhodujúcej skutočnosti – Mary Bakerová-Eddyová v Lynne prehrala. Komunita sa rozpadne v dôsledku večných zväd, noviny Kresťanskej vede vyhradia stálu zábavnú rubriku. Jej dielo je v troskách. Zostáva jediná možnosť – vybudovať ho ešte raz niekde inde a na pevnejších, širších základoch. Tak zneuznaná prorokyňa ukáže nevďačnému Betlehemu chrbát a presťahuje sa do Jeruzalemu americkej náboženskej duchovnosti – do Bostonu.

Už zasa – po kolký raz? – prehráva Mary Bakerová-Eddyová svoj zápas. No práve táto posledná porážka sa ukáže ako jej najväčšie víťazstvo, lebo až vynútené presťahovanie jej uvoľní cestu. Jej učenie nemohlo z Lynnu prerásť do dialky. V tomto úzkom kruhu bol nepomer medzi jej velikášstvom a trpasličím odporom príliš absurdný. Vôľa formátu Mary Bakerovej potrebuje dialavy, aby mohla pôsobiť, viera ako jej si ako pole pôsobnosti nevyžaduje úzke záujmové skupiny, ale celý národ. Pochopí, že žiadny Spasiteľ nemôže robiť zázraky, keď mu susedia dennodenne nazerajú do dielne, nikto nemôže zostať prorokom v zabehanej, dôverne známej každodennosti. Všetko zázračné musí byť zahalené tajomstvom, preto svätožiara môže vzniknúť len v šere ústrania. Až vo veľkomeste sa Mary Bakerová môže rozvinúť do svojej bytostnej veľkosti.

Osud ju však chce mať pre túto rozhodujúcu úlohu ešte odhodlanejšiu. Ešte raz, posledný raz dopadne na túto šesťdesiatničku

tvrdá päšť osudu. Sotva sa v Bostone zabýva, sotva položí nové základy Kresťanskej vedy na širšej, únosnejšej pôde, zasiahne ju vražedný úder. Jej mladý manžel Asa Gilbert Eddy mal oddávna slabé srdce, práve chorľavosť ho dohnala najskôr k Spoffordovi a potom k Vede; teraz sa mu choroba rýchlo zhoršuje. Mary Bakerová-Eddyová márne aplikuje Vedu na svojom najdôležitejšom človeku zanietenejšie než inokedy, márne skúša na svojom najbližšom „mentálnu“ kúru, ktorú si už overila na tolkých jej ľahostajných ľuďoch – slabnúce srdce a skôrnatené cievy sa modlením nie a nie uzdraviť. Asa Gilbert Eddy pred zrakom údajnej zázračnej liečiteľky pomaly umiera. Žena, ktorá priniesla a zvestovala zdravie tisícom a desaťtisícim ľudí, je bezmocná pred chorobou vlastného manžela. Veru, tragický osud.

V tomto dramatickom okamihu sa Mary Bakerová-Eddyová – podľa mňa je to najľudskejšia sekunda jej života – dopustí zradu na svojej Vede. V duševnej tiesni totiž urobí to, čo všetkým ostatným rezolútne zakazuje: už sa nepokúša zachrániť svojho muža „myslou“, ale zavolá k posteli umierajúceho skutočného lekára, doktora Rufusa Neyesa, jedného z „cukrárov smrti“. Raz, jediný raz táto neskrotná duša kapituluje pred svojim večným nepriateľom, pred skutočnosťou. Doktor Neyes zistí pokročilú srdcovú chorobu a predpíše pacientovi digitalis a strychnín. Už je však neskoro. Večný zákon života a smrti je mocnejší ako veda, mocnejší ako viera. Asa Gilbert Eddy zomiera 3. júna 1882 v prítomnosti tej istej ženy, ktorá pred miliónmi ľudí vyhlasovala, že choroba a smrť neexistujú.

Tento jediný raz, pri smrteľnej posteli vlastného muža, poprela Mary Bakerová-Eddyová svoju vieru: namiesto toho, aby dôverovala svojej Kresťanskej vede, zavolá lekára. Pred smrťou, pred týmto najmocnejším nepriateľom, zloží zbraň aj táto obryňa vôle. Ale iba na jednu sekundu. Len čo Asa Gilbert Eddy naposledy vydýchne, vdova sa znova vzpriami, neoblomnejšia, vzdorovitejšia než kedykoľvek predtým. Diagnózu potvrdenú pitvou vyhlási za chybnú. Nie, Asa Gilbert Eddy nezomrel na srdcovú nedostatočnosť, ale na „metafyzický arzén“, otrávil ho „mentálnym jedom“ a ona ho nemohla

zachrániť pomocou Vedy jedine preto, že mesmeristicko-telepatické pôsobenie Kennedyho a Spofforda ochromilo jej vlastné sily. Doslova píše (s cieľom zmierniť trápny dojem, ktorý zanechala jeho smrť na veriacich): „Manželovu smrť zapríčinil zákerný mesmerizmus... Viem, že ho zabil jed, lenže nie hmotný, ale mesmerický jed... Po podaní určitej dávky mesmerického jedu sa tomu už nedalo zamedziť. Nedokázala tomu vzdorovať ani sila mysle.“ Dokonca aj na manželov hrob zapichne vlajku tohto hrozného nezmyslu o magnetickom jede pôsobiacom na diaľku, smiešna a veľkolepo absurdná ako vždy vo svojich najrozhodujúcejších okamihoch.

Toto však bol jej posledný otras. Prvého muža pochovala, druhý ju opustil a tretí leží v zemi. Odteraz už s nikým nie je zviazaná láskou, s ničím na svete nie je spriaznená vášňou, od tejto hodiny žije len pre jediná vec: pre svoje dielo. Po šesťdesiatročnom trápení jej nezostalo nič, len táto neochvejná, nezlomná, fanatická a fantastická viera vo vlastnú vieru. A svojou neprekonateľnou silou dobyje teraz, vo veku stareny, celý svet.

Kristus a dolár

Keď sa Mary Bakerová-Eddyová vráti domov z hrobu tretieho manžela, má šesťdesiatjeden rokov. Šesťdesiatjeden rokov je vek starej mamy, iné ženy si nasadia čierny čepiec a tíško sa stiahnu do kúta, vek, v ktorom na ľudí dolieha prvá ľahostajnosť a únava, veď ako dlho budú ešte fungovať a pre koho? Lenže tejto pozoruhodnej žene bijú hodiny sveta inak. Mary Bakerová-Eddyová ako šesťdesiatjedenročná babka začína odvážnejšie, múdrejšie, prezieravejšie a vášnivejšie ako kedykoľvek predtým pracovať na svojom skutočnom diele.

Vzbura bola vždy jej silnou stránkou, jedine zo vzbury vyrastá jej sila. Zúfalstvu vďačí za svoje uzdravenie, chorobe za zmysel života, chudobe za urputnú túžbu vyniknúť, neviere ostatných za svoju nezničiteľnú vieru v seba. Skutočnosť, že ju odvrhlo mesto Lynn, kde založila svoju cirkev, sa z hľadiska vybudovania jej